

О. М. Овдіюк,

к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності,
Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-3368-4835

О. Ф. Присяжнюк,

к. е. н., доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування імені М. П. Поліщука,
Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-0066-9065

М. Ф. Плотнікова,

к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності,
Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-2852-3009

В. А. Довженко,

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного
управління, Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0001-7441-3535

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.22.114

ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ У АДМІНІСТРУВАННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ COVID-19

O. Ovdyyuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative Entrepreneurship
and Investment Activities, Polissia National University, Zhytomyr

O. Prysiazhniuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Organizations and Administration Management (named
after M. P. Polishchuk), Polissia National University, Zhytomyr

M. Plotnikova,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative Entrepreneurship
and Investment Activities, Polissia National University, Zhytomyr

V. Dovzhenko,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University, Zhytomyr

INNOVATIVE MANAGEMENT DECISIONS IN THE ADMINISTRATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION IN THE CONDITIONS OF COVID-19

Реалії адміністрування в умовах сучасних об'єднаних територіальних громад передбачають наявність достатньої кількості непередбачуваних впливів у різних сферах діяльності — економічній, політичній, екологічній, соціальній тощо. Особливістю управлінської діяльності є значний акцент уваги на економічні чинники. Ризики у всіх сферах посилюються в умовах пандемії, оскільки від рівня розвитку регіону залежить здоров'я населення, можливості його протидії небажаним впливам.

Передумовами забезпечення сталого розвитку регіону (особливо у період пандемії Covid-19) є насамперед створення сприятливих умов проживання місцевим жителям та формування загального бачення майбутнього території у триспрямованому вимірі — соціально-економічно-екологічному. Досягти вказаних умов та сформулювати гармонійні відносини людей та середовища їх проживання можна завдяки прийняттю інноваційних управлінських рішень, які базуються на принципах ноосферної моделі сталого розвитку.

The realities of administration in the conditions of modern united territorial communities presuppose the presence of a sufficient number of unpredictable influences in various spheres of activity — economic, political, ecological, social, etc. A feature of management is a significant emphasis on economic factors. Risks in all areas are exacerbated in a pandemic, as the level of development of the region depends on the health of the population, the ability to combat its adverse effects.

Prerequisites for sustainable development of the region (especially during the Covid-19 pandemic) are, first of all, the creation of favorable living conditions for local residents and the formation of a common vision of the future of the territory in three directions — socio-economic and environmental. It is possible to achieve these conditions and form harmonious relations between people and their environment by making innovative management decisions based on the principles of the noosphere model of sustainable development.

Sustainable development of the region primarily involves improving its parameters. In this process, a significant role is given to the activities of local governments. Creative approaches to management decisions in order to solve regional problems can be provided by taking into account the proposals of different groups (employees of government agencies, business, local government officials, the self-employed, etc.). We consider it appropriate to consider the globalization of the process of sustainable development as a set of effects in this direction, achieved within each individual territory. To achieve the global effect, it is expedient to ensure social security, solve food problems of the population, update the use of energy-saving devices, reduce the level of environmental pollution and ensure a reasonable allocation of resources.

An important role in shaping the preconditions for sustainable development is given to education. Its main goal will be the formation of a new worldview of society. First of all, it is ecological values and the ability to use resources rationally. Along with the application of educational measures, it is advisable to intensify economic incentives to strengthen the desire for limited consumption.

Ключові слова: адміністрування, інновації, управлінські рішення, сталий розвиток, регіон, об'єднана територіальна громада.

Key words: administration, innovation, management decisions, sustainable development, region, united territorial community.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна територіальна громада є центром цивілізації, основним місцем розвитку технологій, впровадження інновацій, формування людини нової інформаційної епохи. Мешканці громад у XXI ст. висувають високі вимоги до місця своєї життєдіяльності, хоча вони далеко не завжди відповідають актуальним умовам функціонування територіальної громади — складної, комплексної, багатофункціональної системи. Одночасно громада є місцем концентрації надзвичайно складних проблем: вона не завжди безпечна для своїх жителів. Численні ризики — політичні, технологічні, кліматичні та епідеміологічні — вимагають дотримання правил і норм, а також вироблення абсолютно невідомих раніше алгоритмів поведінки мешканців, з одного боку, і прийняття ефективних управлінських рішень на інноваційній основі з боку керуючих структур — з іншого.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є дослідження та обґрунтування ролі інноваційних управлінських рішень як інструменту керівників у адмініструванні сталого розвитку в умовах пандемії.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Як відомо, середовище життя людини створює вплив на її здоров'я (зокрема формування високого рівня імунної системи) та життєдіяльність. Тому, серед проблем сучасних територіальних громад в умовах COVID-19 значне місце займають ризики, пов'язані з гігантською масою промислових і побутових відходів, забрудненням атмосфери, води і ґрунтів, техногенними аваріями, шумовим забрудненням — супутником всіх швидкісних магістралей, і багато інших факторів, що негативно впливають на природу, яка оточує людину, і на неї саму, як невід'ємну її частину. Проблеми знешкодження та переробки побутових відходів, можливо, знайдуть своє рішення у формуванні принципово нової стратегії, за якої територіальна громада будь-якого типу не буде "задихатися" від гір не перероблених відходів, що скупчуються на полігонах і отруюють повітря і ґрунтові води. Питання знищення відходів, так само, як і їх накопичення, вторинної переробки та повторного використання включені у більш широкий контекст "циклічної економіки", орієнтованої стати основним типом економічної системи на Землі у разі прагнення її жителів до збереження середовища проживання [7]. Як би па-

радоксиально це не виглядало, саме країни з високим рівнем розвитку економіки, валовим внутрішнім продуктом і якістю життя є найбільшими руйнівниками еко-сфери, хоча і докладають значних зусиль для вирішення екологічних проблем.

Після тривалого, в цілому безконфліктного з природою розвитку людство прийшло у ХХ ст. у формат зіткнення з біосферою, що призвело до швидких глобальних змін у всіх середовищах і практичного припинення відновлення відновлюваних природних ресурсів — повітря, води, ґрунтів, рослинного і тваринного світу. Стало питання про вироблення стратегії розвитку цивілізації. Видатний вчений, академік В.І. Вернадський одним з перших усвідомив глобальні проблеми розвитку людства як єдиного цілого з природою. Сфера розуму, про яку він писав у своїх роботах, являє собою філософськи осмислений образ нашого бажаного майбутнього, того що ми тепер називаємо стійким розвитком [6], тоді як термін "сталий розвиток" набув широкого поширення після публікації доповіді "Наше спільне майбутнє" у 1987 р. Термін "ноосфера" (сфера розуму) позначає якісно новий стан суспільства, за якого істинними цінностями є морально-духовні цінності і знання людини, яка живе у гармонії з навколишнім соціальним і природним середовищем. Ноосфера — це завершальний етап сталого розвитку, бажаний майбутній стан суспільства, за якого забезпечується екологічно допустимий вплив на природу і раціональні потреби людей [8—9]. Раціоналізація потреб у багатих і бідних країнах, перетворення структури виробництва і споживання, перехід людської спільноти до нової системи цінностей призведе до формування нового устрою світу. Ноосфера виступає тією кінцевою цільовою орієнтацією, до якої і спрямовується перехідний процес сталого розвитку. Йдеться про формування в майбутньому соціо-природної системи, здатної вирішити сукупність протиріччя про-явлених глобалізацією (протиріччя між обмеженими можливостями природи і стрімким зростанням потреб людської спільноти; між розвиненими і країнами, що розвиваються; глобальними вимогами переходу до сталого розвитку і національними інтересами; між сьогоденням і майбутніми поколіннями, багатими і бідними, існуючими потребами людей і розумними потребами; між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем). Такі зміни не повинні відбуватися стихійно. Вони мають бути цілеспрямованими, усвідомленими, а одним з головних механізмів управління цим процесом може стати моральний, гуманний розум об'єднаного людства, що використовує всі можливі соціально-економічні, політичні та технічні засоби.

Сталий територіальний розвиток — це новий підхід до вдосконалення параметрів території. З метою прийняття обґрунтованих інноваційних управлінських рішень доцільно використовувати основний документ, який регламентує питання екологічної безпеки муніципалітетів. Це міжнародний стандарт ISO 37120-2016 — Сталі розвиток спільноти, який визначає стандартизовані показники (описові параметри і метрики, які забезпечують глобальний стандартизований набір визначень і методологій [4]. Такий міжнародний стандарт застосовується до будь-якого міста, муніципалітету або самоврядної території незалежно від розміру, місця розта-

шування або рівня розвитку і зобов'язує вимірювати визначені показники, що передбачені до перевірки. Стандартизовані показники дозволяють територіальним громадам оцінювати свою діяльність і вимірювати прогрес впродовж певного часу, а також знайомитися із досвідом інших муніципалітетів на місцевому та глобальному рівнях. Вони також допомагають формувати середовище управління різними сегментами господарства та комунальної сфери, залучаючи до взаємодії представників державних, громадських організацій, бізнес-спільноти для спільного вирішення наявних проблем [1].

У сучасних умовах зростає роль органів місцевого самоврядування у зв'язку з розширенням їх повноважень у таких сферах діяльності як взаємодія з громадянами, виявлення їх потреб та інтересів залежно від приналежності до вікової групи, сімейного стану, роду занять і наявних у них особливостей (це особливо важливо при роботі з сім'ями, що мають дітей, молоддю, літніми і самотніми громадянами, маломобільними групами населення) [3]. Кожна з груп інтересів — бізнес, працівники державних і муніципальних установ, службовці органів виконавчої державної влади та органів місцевого самоврядування (далі — ОМС), самозайняті та інші — повинні бути активно включені в процес прийняття стратегічних, тактичних, а в ряді випадків і оперативних рішень, що стосуються безпосередньо якості життя на території ТГ, а також її позитивного розвитку. Чинне законодавство дозволяє органам ОМС активно впливати на всі основні процеси на своїй території. Так, відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" до повноважень ОМС також відносять відносин, пов'язані з охороною навколишнього середовища [2]. Закон передбачає сприяння у здійсненні контролю за додержанням законодавства у сфері благоустрою; організацію збору та вивезення побутових відходів та сміття з території ТГ, на якій розташовані житлові будинки приватного житлового фонду; здійснення екологічної освіти, а також організацію екологічного виховання та формування екологічної культури у сфері поведінки з твердими комунальними відходами.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що ТГ територій надані досить широкі повноваження у сферах благоустрою, озеленення та поведінки з відходами, тобто у напрямках діяльності, які значною мірою визначають якість життя на території та забезпечення її сталого розвитку. ОМС беруть участь, сприяють, тобто діють у тісному контакті з органами виконавчої державної влади передусім з підрозділами адміністрацій адміністративних районів у рамках національної політики. Така взаємодія і загальні рамкові умови діяльності повністю відповідають розумінню місця і ролі муніципалітетів в єдиній системі публічної влади та прийнятті управлінських рішень.

З початку ХХІ ст. все частіше обговорюється питання про те, як розробити оновлені і розширені глобальні цілі в галузі сталого розвитку, які об'єднують дві цілі — викорінення бідності і екологічну стійкість, що прямо чи опосередковано впливає на соціум і визначає рівень екологічної безпеки громади. Соціальна основа будь-якої територіальної громади утворює внутрішню межу, нижче якої знаходяться багато вимірів людської дери-

Таблиця 1. Прості кроки досягнення глобального ефекту

Назва проблеми	Напрями вирішення проблеми
Соціальна безпека	Соціальна основа може бути досягнута за рахунок використання малої кількості додаткових ресурсів
Продовольство	13% населення світу потерпає від проблеми голоду. Фактично необхідно 1% глобальних запасів продовольства, щоб забезпечити їжею голодуючих
Енергетика	Використання енергозберігаючих пристроїв: для того, щоб забезпечити електроенергією 19% населення світу, які наразі відчувають її нестачу, потрібно збільшити об'єми викидів вуглецю на 1%
Дохід	Наразі 21% населення світу живе менше, ніж на 1,25 долара у день. Істотне підвищення цього показника потребує 0,2% світового доходу. 57% світових доходів знаходяться у розпорядженні 10% населення Землі
Вуглець	Менше забруднення, більше вигоди – близько 50% глобальних викидів вуглецю генерує 11% людей
Розумний розподіл ресурсів	33% загального обсягу азоту у світі використовується для виробництва м'яса громадянам країн-членів ЄС, хоча чисельність населення 28 країн складає 7% населення світу

Джерело: сформовано на основі [6].

вації [5]. Екологічна складова утворює зовнішню межу, за якою знаходяться багато аспектів деградації навколишнього середовища, тоді як екологічно безпечний і соціально справедливий простір є основою для процвітання людства. Це також простір, в якому відбувається інклюзивний і сталий економічний розвиток. Попри системні зусилля щодо зниження соціальної та економічної напруженості, зараз людство далеко від комфортного життя. У 2017 р. британський економіст Кейт Рейурот (Raworth, Kate) Doughnut Economics позначила проблему відсутності соціальної справедливості під час досягнення і навіть перевищення людством меж екологічної рівноваги за такими параметрами, як зміна клімату, використання азоту та втрата біорізноманіття [10]. При цьому наявні дані свідчать про те, що соціальне рівноправність, хоча б в базових потребах, таких як позбавлення від голоду і злиднів, може бути досягнута для кожної людини за разуче малою кількістю додаткових ресурсів (табл. 1).

Дуже важливо за врахування концепції екологізації не перевищувати допустимі межі та досягати соціальних цілей розвитку. Сталий розвиток може бути успішним тільки у випадку викорінення бідності і забезпечення екологічної безпеки, які як цілі досягнуті одночасно. Наприклад, зменшення площі лісів всередині країни може стати критичною точкою у збільшенні кількості раптових повеней і деградації ґрунтів на території задовго до того, як воно вплине на зміну землекористування в масштабі всієї земної системи. Так само представники деяких верств населення всередині країни можуть відчувати серйозні фінансові труднощі задовго до того, як дані про соціальну нерівність стануть очевидними в національних, не кажучи вже про глобальні, масштабах [7].

Таким чином, сталий розвиток може бути реалізований лише в разі кардинальних структурних змін у планетарних масштабах. Навіть якби можна було уповільнити соціально-економічний розвиток і перейти на "нульовий" варіант зростання, то це відсунуло б лише терміни катастрофи. Необхідна якісно нова модель розвитку цивілізації, заснована на понятті сфери розуму, гло-

бально керованого ноосферогенезу [1]. Природні для соціуму тенденції і механізми розвитку, слід стимулювати і прискорювати, орієнтуючи їх на цілі сталого розвитку. До них відносяться наука, освіта, інші духовно-культурні процеси у соціальній сфері та інформаційній діяльності. Саме науково-освітня система повинна стати одним з найбільш пріоритетних механізмів виходу з глобальної кризи, але не в своєму традиційному сучасному вигляді, а в трансформованому, еколого-ноосферному варіанті [2].

Формування світоглядної бази для розробки та реалізації соціально-економічних програм, проєктів та прийняття обґрунтованих інноваційних управлінських рішень (особливо у період пандемії COVID-19) має вирішальне значення. Головною метою освіти має стати виховання нової особистості, орієнтованої на систему екологічних цінностей, а не на цінності суспільства споживання. Тільки суспільство, що складається з людей з новим світоглядом, буде здатне розвиватися стійко. Тому освіта покликана дати як інструмент, так і механізм переходу до ста-

лого розвитку. Істотною компонентою нової особистості повинна стати здатність до самообмеження, помірному споживання ресурсів і продуктів людської праці. Очевидно, що виховати таку особистість неможливо тільки освітніми заходами, паралельно необхідний ще комплекс економічних заходів, що стимулюють прагнення до обмеженого споживання. Без відродження духовного потенціалу нації неможливо реалізувати шлях сталого розвитку. Необхідно пов'язати концепцію сталого розвитку з формуванням духовних і моральних цінностей, що орієнтують на виживання всього людства, але за умови дотримання національних інтересів. Для реалізації ідей сталого розвитку необхідна зміна світогляду до глобального розуміння ідеї ноосферогенезу як загальнолюдської і національної ідеї як складової менталітету. Базовими етапами моделі стійкого екологічного розвитку у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі є подолання наявної кризи, забезпечення динамічного-соціально-економічного зростання та ноосферний світогляд у планетарних масштабах.

Формування екологічно безпечного здоров'язберігаючого середовища через прийняття інноваційних управлінських рішень на локальному та регіональному рівні є передумовою забезпечення стійкого розвитку.

Метою першого етапу забезпечення стійкого розвитку та формування засад екологічної безпеки у короткостроковій перспективі є подолання тривалої соціально-економічної, екологічної та структурної кризи, що охопила період переходу країни до ринкової економіки і до демократичного громадянського суспільства [4].

Метою розвитку на другому етапі (у середньостроковій перспективі) є забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку країни на базі ефективного використання її економічних ресурсів (включаючи досягнення науково-технічного прогресу) та переваг міжнародного поділу праці при збереженні відтворювального потенціалу природного комплексу та встановлення більш справедливих світогосподарських зв'язків [6].

Метою третього етапу розвитку (довгострокова перспектива) є гармонізація взаємин суспільства і природи у глобальному масштабі і в країні за рахунок: а) розвитку господарської діяльності в межах відтворювальних можливостей біосфери; б) перенесення акценту в системі людських цінностей з матеріально-речових на духовно-моральні, що відповідає подальшій ноосферній орієнтації розвитку суспільства; в) усвідомлення всіма необхідності раціонального споживання.

Основа сталого розвитку — довгострокові економічно ефективні проекти, ретельно продумані і сплановані з урахуванням прогнозу соціальних наслідків. На жаль, останні десятиліття нашої історії заповнені суцільно негативними прикладами цього роду. Нинішньому поколінню платників податків доводиться "розсорбувати" багато наслідків недалекоглядних (якщо не сказати більше) рішень попередніх урядів. Наприклад, свого часу не були передбачені достатні кошти на конверсію і подвійне застосування озброєння і його утилізації; розгортаючи масове будівництво в 60—70-і роки, не подумали про те, що через 30—40 років всі житлові будинки разом придуть в непридатний стан; освоївши ґрунти, не дбали про збереження її родючості тощо. При цьому категорично слід відмовитися від різного роду проєктів з низькою економічною ефективністю, що вимагають великих бюджетних витрат і сумнівних в екологічному сенсі. Зокрема, тому, що відсоток коштів завжди тим більше, чим більше бюджет проєкту.

Значний негативний вплив на перехід до сталого розвитку надає екстенсивний характер економіки, що супроводжується неефективним використанням природних ресурсів, величезними обсягами видобутку і продажу сировини, концентрацією виробництва у ряді регіонів без урахування їх господарської ємності, відсутністю системи переробки побутових і виробничих відходів, освоєнням нових і списанням (без необхідної рекультивзації) порушених сільгоспугідь і т. д. Деформована структура суспільного сектору з превалюванням природо-експлуатуючих виробництв, що створюють постійне надмірне навантаження на екосистеми, і, особливо, військових комплексів сприяє прояву неекологічних технологічних процесів, ненадійність технічних систем веде до аварій і антропогенних катастроф тощо.

Перехід до ноосферного розвитку та формування засад екологічної безпеки передбачає кардинальну зміну структури потреб населення, зниження ресурсоємності виробництва, підвищення економічної ефективності та екологічної безпеки [11; 12]. Охорона навколишнього середовища повинна стати однією з головних стратегічних цілей розвитку. Темпи і масштаби деградації навколишнього середовища в більшості випадків знаходяться на середньому рівні між розвиненими і країнами, що розвиваються. Так, за характером деградації земель і лісів ближче до країн, що розвиваються, а за викидами забруднень у повітряне і водне середовище, їх масі і різноманітності — до розвинених країн. Попри спад виробництва більш ніж на 50%, забруднення атмосфери знизилася лише на 12%, питомі викиди забруднюючих речовин в атмосферу на одиницю ВВП за 1991—2015 рр. зросли в 2,3 рази. До особливостей деградації навколишнього середовища слід також віднести і найбільш високу в світі локальне радіаційне

забруднення, високий рівень забруднення важкими металами, пестицидами, органічними сполуками (майже у всіх містах країни з населенням понад 100 тис. осіб середній за рік вміст тих чи інших шкідливих домішок в атмосферному повітрі перевищує допустимі норми; близько 40 млн жителів країни проживає в районах, де рівень концентрації шкідливих домішок в разових або добових пробах повітря регулярно в 10 разів і більше перевищує ГДК тощо). Необхідне оздоровлення (відновлення) порушених екосистем в екологічно неблагополучних регіонах, які становлять не менше 16% території країни і де живе більше половини населення. Забезпечення стабілізації екологічної ситуації в Україні передбачає вирішення ряду завдань: виведення з кризової екологічної ситуації ряду великих міст і промислових центрів; подолання наслідків радіоактивного забруднення територій; збереження природного комплексу басейнів озер; здійснення програми "Відродження річок"; відновлення порушених екосистем прибережної смуги Чорного моря; збереження природних комплексів; вирішення екологічних проблем природоохоронних зон із забезпеченням особливого режиму природокористування; збереження та відновлення екосистем санаторно-курортних комплексів тощо. Сюди ж відносяться міжнародні регіональні напрями діяльності, пов'язані з відновленням екосистем і видового складу гідробіонтів Азовського моря, вирішення екологічних проблем інших регіонів і т. д. Перехід до сталого розвитку може розглядатися як національна ідея, покликана згуртувати всі верстви суспільства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Прийняття інноваційних управлінських рішень з метою формування передумов для сталого розвитку в умовах пандемії має бути спрямоване на формування нової моделі взаємодії природи і суспільства, що передбачає гармонізацію взаємин з природою та означає з'єднання соціально-економічних принципів і екологічного імперативу в єдину соціоприродну систему сталого розвитку.

Цінності сучасної цивілізації формувалися протягом багатьох століть і тисячоліть і були пов'язані з природним стихійним розвитком людства. Ринкова економіка і відповідні їй загальнолюдські цінності на пріоритетне місце ставлять отримання прибутку і все більше зростання матеріального добробуту. За це йде конкурентна боротьба, посилюється експлуатація природних ресурсів, руйнуються екосистеми планети. Ринкова економіка не враховувала можливостей біосфери та її локальних екосистем, що найбільшою мірою проявилася у XX ст. Людство зіткнулося з протиріччями між зростаючими потребами світової спільноти і неможливістю біосфери забезпечити ці потреби. Спрямованість управлінських рішень на ліквідацію цього економічного протиріччя при переході до сталого розвитку має полягати у тому, щоб сформувати прийнятні загальнолюдські цінності, відмінні від цінностей індустріально-споживчого і навіть постіндустріального суспільства, перейти до формування нової, ноосферної моделі господарської та соціальної діяльності як органічно вписується в біосферу Землі.

Література:

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. К.: ТОВ "ЮемСі", 2005. 498 с.
2. Барановський В.А., Шищенко П.Г., Дмитрук Ю.О. Україна. Техногенна небезпека. К.: Всеукраїнська екологічна ліга, 2004. 35 с.
3. Браун Л.Р. Виклик нового століття. Стан світу 2000. Інститут сталого розвитку / Пер. з англ. К.: Інтелсфера, 2000. 327 с.
4. Sustainable development in communities — Management system for sustainable development — Requirements with guidance for use. ISO 37101:2016. URL: <https://www.iso.org/standard/61885.html>.
5. Петчеи А. Человеческие качества. М.: Прогресс, 1980. 302 с.
6. Розбудова екомережі України / Ю.Р. Шеляг-Сосонко (наук. ред.). К.: ПРООН, 1999. 127 с.
7. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: навчальний посібник К.: Центр навчальної літератури, 2004. 382 с. 67.
8. Salleh A. From Metabolic Rift to Metabolic Value: Reflections on Environmental Sociology and the Alternative Globalization Movement. Organization and Environment, 2010, 23, № 2: 205-19.
9. Newman, Lenore, and Ann Dale. Homophily and Agency: Creating Effective Sustainable Development Networks. Environment, Development and Sustainability, 2007, vol. 9 (1), pp. 79—90.
10. Spaling, Harry, and John R. Wood. Greed, Need or Creed? Farmland Ethics in the Rural-Urban Fringe. Land Use Policy 1998. 15, no. 2: 10—18.
11. Yakobchuk V., Shvets T., Plotnikova M., Prysiashniuk O., Buluy O. Virtual Realiy Innovative Model Of Sustainable Development Administration In Business And Territorial Communities. AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2021. Vol. 11 (2). P. 100—109.
12. Плотнікова М., Присяжнюк О. Роль фрілансингу у реалізації проєктів та формуванні кваліфікаційних здібностей фахівців. 2021. Перспективи та інновації науки. № 2 (2). С. 98—109.

References:

1. Andrushchenko, V. P. (2005), Organized society [Orhanizovane suspil'stvo], YuemSi, Kyiv, Ukraine.
2. Baranovsky, V. A., Shishchenko, P. G. and Dmitruk Y. O. (2004), Ukraine. Man-made danger, [Ukraina. Tekhnohenna nebezpeka], Vseukrains'ka ekolohichna liha, Kyiv, Ukraine.
3. Brown L. R. (2000), The challenge of the new century. State of the World [Vykyk novoho stolittia. Stan svitu 2000. Instytut staloho rozvytku], Intelsfera, Kyiv, Ukraine.
4. ISO (2016), "Sustainable development in communities — Management system for sustainable development — Requirements with guidance for use. ISO 37101:2016", available at: <https://www.iso.org/standard/61885.html> (Accessed 05 Nov 2021).
5. Petchei, A. (1980), Human qualities [Chelovecheskye kachestva], Progress, Moscow, Russia.
6. Shelyag-Sosonko, Y. R., (1999), Rozbudova ecomerezhi of Ukraine [Rozbudova ekomerezhi Ukrainy], PROON, Kyiv, Ukraine.

7. Saltovsky, O. I. (2004), Fundamentals of Social Ecology [Osnovy sotsial'noi ekolohii], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

8. Salleh, A. (2010), "From Metabolic Rift to Metabolic Value: Reflections on Environmental Sociology and the Alternative Globalization Movement. Organization and Environment, 23, no. 2: 205-19.

9. Newman, L., and Dale A. (2007) "Homophily and Agency: Creating Effective Sustainable Development Networks", Environment, Development and Sustainability, vol 9, 1, pp. 79—90.

10. Spaling, H. and Wood, J. R. (1998), "Greed, Need or Creed? Farmland Ethics in the Rural-Urban Fringe", Land Use Policy, vol 15, 2, pp. 15—18.

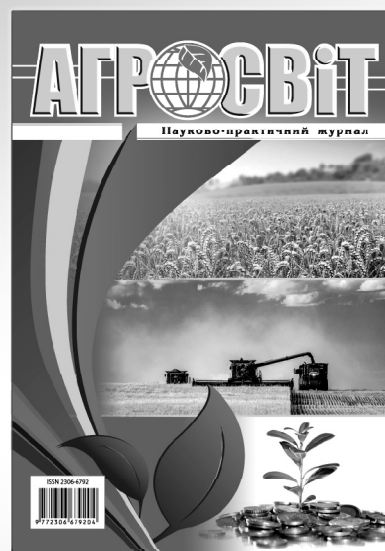
11. Yakobchuk, V., Shvets, T., Plotnikova, M., Prysiashniuk, O. and Buluy, O. (2021) "Virtual Realiy Innovative Model Of Sustainable Development Administration In Business And Territorial Communities", AD ALTA: Journal of interdisciplinary research, vol. 11 (2), pp. 100—109.

12. Plotnikova, M. and Prysiashniuk, O. (2021), "The Role of freelancing in the implementation of projects and the formation of qualification specialists abilities", Perspektyvy ta innovatsii nauky, vol. 2 (2), pp. 98—109. *Стаття надійшла до редакції 08.11.2021 р.*

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292